
УДК 811.161.2.373

Віта Чикут (Закарпаття)

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ І. ПАНЬКЕВИЧА У ГАЛУЗІ ЛІНГВІСТИКИ (до 125-річчя від дня народження вченого)

У колі найвидатніших представників українського мовознавства почесне місце заслужено належить Іванові Артемовичу Панькевичу (1887–1958). Його життєвий шлях, результати багаторічної праці в галузі лінгвістики, а також громадська діяльність десятки років привертають незмінну увагу, що засвідчує значна кількість праць, у яких так чи інакше згадане ім'я І. Панькевича або в яких воно безпосередньо в центрі наукових зацікавлень. Особливе пошвавлення цього інтересу настало в роки після проголошення державної незалежності України, коли з'явилися ширші можливості об'єктивно висвітлювати події, що реально сприяли розвитку духовних сил українського народу, зокрема й на окрайних теренах, до яких належить Закарпаття. І. Панькевич і Україна, І. Панькевич і Закарпаття — великі й багатовимірні теми, всебічне висвітлення яких вимагатиме зусиль не одного покоління фахівців. Простору для наближення спадщини І. Панькевича до тих, кому вона адресована, попри все зроблене досі, залишається ще багато.

У популяризації спадщини І. Панькевича, розгортанні досліджень, що стосуються біографії вченого, його опублікованого й рукописного наукового доробку, громадської діяльності визначну роль відіграли праці і виступи на наукових форумах М. Мушинки, М. Дольницької, Й. Дзендзелівського. Завдяки їхнім зусиллям наукова громадськість довідалася багато нового про зміст матеріалів з архіву І. Панькевича.

Народився Іван Панькевич 6 жовтня 1887 р. в селі Цеперіві на Львівщині в родині із середніми селянськими статками. Учителю початкової школи, що навчав хлопчика 4 роки, помітив його неабиякі здібності й потяг до науки, тому переконав батька попри всі проблеми,

© В.Й. ЧИКУТ, 2012

що стояли перед ним як головою численної сім'ї (мав 8 дітей), дати змогу синові продовжувати навчання далі. В одинадцять років Іван вступив до польської гімназії у Львові. Велике місто принесло багато нових вражень, захопило розмаїтістю знайомств і занять. Студентські гуртки, збори і читання лекцій з історії, літератури, філософії, участь у щорічних Шевченківських святах сприяли формуванню світогляду І. Панькевича.

На одному із засідань таємного гуртка І. Панькевич, будучи учнем V класу, зачитав наукову доповідь про Угорську Русь. Його виступ був помічений відомим українським фольклористом, етнографом В. Гнатюком і став приводом для їх зближення та співпраці. За порадою В. Гнатюка І. Панькевич почав збирати етнографічні матеріали рідного краю, а також взяв участь у десятиденному поході в Карпати, під час якого було записано багато фольклорних творів від місцевих жителів. Захоплення українським фольклором значно зросло в роки навчання в університеті.

Будучи студентом Львівського університету, І. Панькевич два роки працював секретарем Львівської філії товариства „Просвіта”, з його участю за цей період було засновано та оновлено 120 читалень у Львівському повіті. Він керував також академічним гуртком освітньої праці, подорожував із лекціями по сільських читальнях.

Матеріальна скрута змушувала І. Панькевича одночасно вчитися і працювати. Завдяки клопотанням професора К. Студинського Віденське міністерство шкільництва виділило для І. Панькевича і Тараса Франка (сина І.Франка) стипендію, і це дало змогу їм обом навчатися у Віденському університеті.

У 1912 році І. Панькевич закінчив Віденський університет зі ступенем доктора філософії й отримав посаду викладача російської мови в консульській академії. З метою поглибленого вивчення російської мови на короткий час поїхав на стажування до Москви. У Відні 1914 р. став професором.

У 1915 році після трирічної служби на посаді вчителя призначений доцентом російської мови консульської академії, де працював аж до ліквідації (1919 р.) цього закладу. У 1915 році одружився із Софією Каранович, дочкою радника найвищого адміністративного суду — Осипа Карановича, а через рік у молодого подружжя народилася дочка Марта.

Працюючи у Відні, І. Панькевич познайомився з чеськими вченими Долежалом і Карасиком, на їх запрошення (після розпаду Австро-Угорської імперії та ліквідації консульської академії) переїхав до Праги, де записався слухачем Карлового університету.

Власник квартири, де жив І. Панькевич, був знайомий із братом референта шкільного реферату в Ужгороді Й. Пешка. Й. Пешек писав своєму братові, що для роботи в Ужгороді потребує філолога, котрий би знав мову закарпатських українців. І. Панькевич, дізнавшись про це, виявив бажання поїхати до Ужгорода. 15 грудня 1919 р. він отримав телеграму-запрошення від Й. Пешка. 19 грудня І. Панькевич був уже в

Ужгороді, де його було прийнято “як довірливого урядовця управління в справах шкіл, який мав вести мовний відділ, регулювати мову навчання та офіційну мову” [5: 32].

Перед І. Панькевичем як завідувачем мовного відділу шкіл Цивільного управління Підкарпатської Русі постали складні завдання, пов'язані з переходом на іншу мову навчання та офіційно-ділове її використання, адже до цього часу офіційною мовою в краї була угорська. Обов'язки І. Панькевича передбачали, зокрема, добір національно свідомих кадрів, організацію курсів української мови для вчителів, які б навчали дітей у школах рідною мовою. Новопризначений державний службовець очолив комісію з перевірки знань української мови вчителями, яких приймали на роботу, організував при відділі шкільництва бібліотеку наукової та художньої літератури, редагував дитячий журнал “Віночок” та фаховий часопис “Учитель”, став одним із фундаторів “Педагогічного товариства Підкарпатської Русі” і товариства “Просвіта”, працював членом їх правління, 5 років секретарем, а також членом видавничої, наукової, театральної, бібліотечної та музейної комісії. За редакцією І. Панькевича вийшла серія популярних видань для народу та “Науковий збірник тов. Просвіта”, які відіграли велику роль у культурно-освітньому житті Закарпаття. До співпраці в них він залучав широке коло відомих учених: українських — В. Гнатюка, К. Студинського, Ф. Колессу, М. Возняка, С. Рудницького; російських — О. Петрова, Ю. Яворського, В. Саханєва; чеських — Ф. Тихого, Ф. Габрієла, а згодом і молодих закарпатських інтелігентів — М. Лелекача та Ф. Потушняка.

Із 1924 по 1936 р. І. Панькевич редагував краєзнавчий журнал “Підкарпатська Русь”, зорієнтований на послідовне наукове дослідження побуту, мови, народних звичаїв і традицій.

У 1938 р. в Празі виходить друком велика монографія І. Панькевича **“Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей”**, у якій вміщено матеріали, зібрані майже в 300 селах Закарпаття і Пряшівщини. За цю працю, в якій уперше в українському мовознавстві застосовано в такій досконалій формі лінгвогеографічний метод дослідження, у 1939 р. вчена рада Карлового університету присвоїла її авторові звання приват-доцента. Цього ж року, у зв'язку з різким загостренням політичної ситуації в ЧСР, поразкою Карпатської України й окупацією Ужгорода угорською армією, І. Панькевич організував евакуацію Ужгородської гімназії до Перечина і як її директор намагався забезпечити функціонування закладу в екстремальних умовах. Життєві обставини змусили його виїхати до Братислави, потім до Праги, де з 1947 р. працював на посаді викладача університету. Відомо, що з 1946 по 1952 рік на Пряшівщині збирав матеріали з історії мови, уклав **“Граматика української мови для нижчих клас і шкіл горожанських”**, згодом **“Граматика української мови для середніх шкіл Пряшівщини”**. У 1952 р. було підготовлено третій варіант цього підручника під назвою **“Граматика української мови для середніх шкіл другого і третього ступенів”**.

Проте жодна з цих граматик не була надрукована, як і „**Короткі правила українського правопису для вжитку Пряшівщини**”, оскільки їх автора в тогочасній радянській періодиці було названо серед закарпатських буржуазних націоналістів.

Проте жодних доказів “провини” І. Панькевичу не було пред’явлено, тому в стінах Празького Карлового університету відстояли його добре ім’я, що й уможливило його призначення на посаду державного доцента.

У 1957 р. було урочисто відзначено 70-річчя від дня народження І. Панькевича. Тільки на восьмому десятку життя у нього з’явилися нарешті пристойні, сприятливі умови для наукової праці, та раптова смерть 25 лютого 1958 р. обірвала всі творчі плани вченого.

Дослідження І. Панькевича займають важливе місце у фонді найкращих надбань діалектології та історії мови. Ці два напрями тісно переплітаються і доповнюють один одного у працях ученого, де вигідно представлено й підкреслено своєрідність використовуваного фактичного матеріалу, зокрема давніх писемних фіксацій і зразків народного мовлення корінного східнослов’янського етносу Закарпаття. Вони добре демонструють складність історичних умов, у котрих віками перебувало населення краю, і тісні контакти з представниками сусідніх етнічних груп. Усвідомлюючи особливості говіркового масиву Закарпаття, що виявлялися передусім у глибокій архаїчності, науковець розумів також їх особливе значення для з’ясування багатьох закономірностей на шляху розвитку української мови.

Й. Дзензелівський відзначав, що діалектологічні праці І. Панькевича, на відміну від праць попередників (І. Верхратського, В. Гнатюка, О. Бонкала та ін.), чітко вирізняються тим, що у них: 1) описується вся фонетична система і вся система словозміни (а не лише так звані особливості); 2) поряд із констатацією явища, широко користуючись порівняльно-історичним методом, автор намагається в них дати всебічне пояснення цього явища, залучаючи при цьому факти писаних пам’яток тощо; 3) вони мають виразне лінгвогеографічне спрямування [1: 168].

Й. Дзензелівський виділив три напрямки діалектологічних досліджень І. Панькевича: 1) дослідження фонетики та морфології сучасних говорів; 2) дослідження історичної діалектології (публікація та опис мови місцевих писаних пам’яток); 3) підготовка діалектного (обласного) словника [1:167].

Про зацікавлення І. Панькевича діалектологічними дослідженнями чимало інформації містять листи І. Панькевича до В. Ягича (1918–1921), опубліковані М. Дольницькою [3]. З них дізнаємося, що науковець мав намір досліджувати волинські говори і просив допомоги В. Ягича отримати дозвіл від німецької влади для поїздки на Волинь. Рішення німецького уряду було негативне, й І. Панькевич зайнявся вивченням фонетики говірок району Золочева.

З 1922 р. І. Панькевич розпочав діалектологічні дослідження у Підкарпатській Русі. Він подорожував районами Закарпаття та селами Східної Словаччини, записуючи діалектний матеріал.

Його діалектологічну спадщину складає велика кількість статей: «Говір села Валяшковець бувшої Земплинської жупи на Закарпатті» (1930), «Говір сіл ріки Руської був. Марамороша в Румунії» (1934), «Нові історичні дані до висвітлення деяких українських діалектичних явищ в був. жупі Угоча» (1937), «Уваги до вияснення процесу ікання в українських південнокарпатських говорах» (1994) та ряд інших.

Яскравий, унікальний, у багатьох відношеннях еталонний приклад наукової сумлінності І. Панькевича — його монографія **“Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей”** (Прага, 1938). Із листування І.Панькевича з І.Зілинським дізнаємося, що вже в 1929 р. ця праця була завершена в рукописі, і ось як писав про це І.Панькевич: „Я вже кілька разів поправляв свій рукопис — а він від 1929 року готовий — а все находжу недостатки” [4: 148–150].

Поряд із працями П. Бузука („Діалектологічний нарис Полтавщини”, 1929, де вперше в історії української діалектології подано три лінгвістичні карти), В. Чистякова („К лингвистическому атласу Кубанского округа”, 1930), В. Курашкевича („Przegląd gwar wojewódstwa Lubielskiego (z tara)”, 1931; тут на доданій карті позначено вісім ізоглос), М. Пшеп’юрської („Надсянський говір”, 1938; на доданій карті подано дев’ять ізофон та одну ізоморфу) праця І. Панькевича стала однією з перших в україністиці, у котрій було успішно й ефективно використано лінгвогеографічний метод.

І. Панькевич підтримував тісні наукові та дружні стосунки з І. Зілинським. У своєму листуванні вони часто порушували діалектологічні проблеми, і неодноразово в листах звучала проблема картографування певного діалектного явища. У листі від 15. 7. 1923 р. І.Зілинський радив І.Панькевичу додати до праці карту „хоч би й дуже загальну і малого розміру, бо се дуже потрібне”, запевняючи: „Велика буде Твоя заслуга, коли опрацюєш систематично хоч одну частину нашої мовної території та висвітлиш многі неясні питання щодо розміщення і п[івденно]карпатських говорів” [4: 37].

Помітним досягненням І. Панькевича у цій книжці було успішне застосування новітніх для свого часу методів дослідження: експерименти зі штучним піднебінням носіїв різних говірок, прийоми лінгвогеографічного методу. Додані лінгвістичні карти продемонстрували переваги методів лінгвогеографії, додали переконливості висновкам ученого, центральне місце в яких зайняло положення про те, що закарпатські говірки є органічним продовженням суміжного українського говіркового масиву. І. Панькевич визначив основні фонетичні і морфологічні риси гуцульських, бойківських і лемківських говірок, поширених на Закарпатті і в Східній Словаччині. Після І. Панькевича багато хто, досліджуючи народне мовлення, застосовував аналогічні прийоми картографування.

Як фундаментальну слід кваліфікувати й іншу працю І. Панькевича — **„Нарис історії українських закарпатських говорів. Фонетика”**, яка вийшла друком після смерті мовознавця у 1958 р. Й. Дзендзелівський відзначав, що „в українській історичній діалектології „Нарис...”

І. Панькевича є першою пробою докладного монографічного опису мови якоїсь певної компактною територією [1: 192]. Цілий ряд положень цієї праці і сьогодні звучать актуально, оскільки торкаються дискусійних питань звукової і морфологічної історії українських народних говірок Закарпаття, проте вона залишається мало відомою і рідко використовуюваною українськими мовознавцями.

Продовженням «Нарису історії українських закарпатських говорів. Фонетика», на нашу думку, є рукопис, на архівній обліковій картці якого зазначено **«Paňkevyc Ivan: Istorija ukrajinskych zakarpatських hovoriv»** (фотокопія була передана нам дочкою І. Панькевича М. Дольницькою). Ми вважаємо, що за рукописом слід закріпити назву **«Нарис історії українських закарпатських говорів. Морфологія»**. Рукопис праці має 210 аркушів. Проаналізувавши його структуру, ми встановили, що змістовно праця поділяється на такі розділи: Гуцульський говір, Сигітська кітловина і долина ріки Руської, Марамороські говори, область між Боржавою і Латорицею, Бер[ег], Уж, Пряшівщина, Лемківщина.

У кінці на 31 аркуші подано матеріал (різні виписки із пам'яток, нотатки), який, за нашим припущенням, мав би бути використаний у самій праці, оскільки у рукописі при багатьох тематичних підпунктах не подано пояснювального матеріалу. Отже, на основі цього ми вважаємо, що збережений рукописний матеріал не є завершеним дослідженням І. Панькевича морфології закарпатських говорів. Незважаючи на те, що в рукописі мають місце деякі тематичні прогалини, ця праця є цінною і потрібною в історії розвитку української діалектології.

І. Панькевич із великою увагою ставився до першоджерел мовознавчих досліджень. Тому значне місце в його науковій спадщині займають праці, присвячені вивченню мови писемних пам'яток. Справжній успіх ученого — його розвідка про Пандекти Антіоха, датовані 1307 р. Аналіз пам'ятки виявився настільки повним, що дослідження її І. Панькевичем використовується як основне джерело відомостей про Пандекти Антіоха 1307 р., зокрема й в «Історичній фонетиці української мови» Ю. Шевельова [11].

І. Панькевич здійснив особисто не одну поїздку-експедицію в пошуках фактичного живомовного матеріалу, поєднуючи це з відвіданням церков із метою виявлення зразків давньої писемності (служебні книги, метрики тощо), із котрих робив виписки маргіналій. Ці записи стали основою трьох видань **„Покрайніх записів на підкарпатських церковних книгах”** (1922, 1937, 1947), котрі і сьогодні є цінною джерельною базою в дослідженнях з історії мови, ономастики. Уміле використання І. Панькевичем історично засвідченого фактичного матеріалу при поясненні мовних процесів стало прикладом для наступних поколінь науковців.

І. Панькевичу належить визначна роль у розв'язанні мовної проблеми на Закарпатті початку ХХ ст. За дорученням уряду, у повній згоді зі своїм сумлінням науковець підготував для середніх і горожанських шкіл краю **“Граматичу руського язика”** (1922, 1927, 1936), запровадивши компромісний правопис (варіант “максимовичівки”) і ніскільки не

сумніваючись у тому, що в такий спосіб вдасться швидше досягти бажаного результату в національному освідженні закарпатців. “Грамматика руського языка...” І. Панькевича виявилася максимально наближеною до навчальних потреб книжкою, яка значною мірою задовольняла (як для свого часу) критерії науковості, доступності, перспективності, наочності, зв’язку з життям. Використана в ній термінологія допомогла призвичаїтися інтелігенції до української наукової мови. Заслуга І. Панькевича в тому, що він зумів зробити це, не викликавши заборонних заходів урядових кіл. Зміст граматик І. Панькевича переконує, що ці “руські” граматики духом своїм українські, соборницькі. І це добре розуміли активісти з різних таборів опонентів І. Панькевича, як-от Г. Григор’єв. У тому, що український напрям завоював міцний плацдарм на Закарпатті в системі освіти ще в період Чехословацької республіки, має незаперечні заслуги й І. Панькевич (поряд з А. Волошином та плеядою інших сподвижників). Зважаючи на тогочасну історично-політичну ситуацію, у якій жив і діяв І. Панькевич, треба визнати його громадянську мужність, бо відстоювати унормовану літературну українську мову і її права на функціонування у всіх сферах суспільного життя було не так просто і безпечно.

Те, що в 1937–1938 рр. в Ужгороді з’явилися друком дві частини “Граматики української мови” Я. Неврлі із застосуванням фонетичного правопису і що ця грамматика використовувалася як підручник для середніх шкіл і самонавчання, красномовно засвідчує, що І. Панькевич свою місію виконав: своєю грамматикою і своїм правописом він підготував ґрунт для повноцінного функціонування української мови в школах Підкарпатської Русі. І. Панькевич виявився на висоті, не побоявшись узяти на себе велику відповідальність — формування унормованої літературної мови на Закарпатті, першою сходинкою до чого стала його „Грамматика руського языка...”, за якою навчалося кілька поколінь інтелігенції краю і яка заклала добру основу для функціонування української мови в системі освіти в Закарпатській області після 1945 р.

І. Панькевич взяв участь у важливому для українського мовознавства процесі — встановленні єдиних правописних норм для Східної і Західної України (1927). Хоч у заувагах до проекту правопису української мови науковець враховував закономірні історичні фонетичні зміни, дію аналогії і писемні традиції, але не всі його пропозиції можна кваліфікувати як оптимальні, компромісні й прийнятні для всенародного вжитку, зокрема з огляду на гостроту полемік навколо правопису. При цьому для історії правопису досить важливо мати якомога докладнішу картину, наскільки відомими були державні заходи щодо уніфікації правопису для всіх українців, що думали фахівці з приводу кожної запроваджуваної орфографічної норми. І. Панькевич у своїх пропозиціях висловив неприйняття як нормативних форм типу *розкошів, подорожів, матерів, статтів, відповідів* тощо, вважаючи **-ів** несумісним з іменниками третьої і першої відмін, хоча в говорах такі явища (*т'ін'іў, сол'іў, печіў*) трапляються. Водночас І. Панькевич уважав до-

речними в літературному вжитку форми на зразок *їш, даш, відповісь* (2 ос. одн. дієсл. теп. і майб часу). Ці й ряд інших пропозицій показують, як непросто в свідомості навіть таких фахівців, як І. Панькевич, відкладалися переконання в доцільності утвердження норм, які обговорювалися на наукових конференціях, зокрема й у Харкові в 1927 р.

Для освітніх потреб й утвердження української літературної мови на Пряшівщині І. Панькевич підготував **„Короткі правила українського правопису для вжитку Пряшівщини”** (1952). Мовознавець, розуміючи вагомість появи друком укладених ним правил правопису української мови для застосування у школах Пряшівщини, погодився на їх публікацію без зазначення свого імені як автора, через певні політичні закиди. Подавши до теоретичного матеріалу широкі діалектологічні коментарі, при цьому обгрунтовуючи правильність написання слів, науковець продемонстрував ефективність вивчення літературної мови в діалектному середовищі. А використання близького та зрозумілого для пряшівчан ілюстративного матеріалу, застосування прийомів порівняльного методу, що реалізовувався у наведенні словацьких відповідників, стало виправданим методичним кроком на шляху свідомого вивчення правописних норм української літературної мови з використанням ситуації білінгвізму учнів, для яких із повсякденного життя відомі особливості словацької літературної та живорозмовної мови.

Велике значення для розвитку мовознавчої думки на Закарпатті мала діяльність І. Панькевича як лексикографа. На жаль, найбільший його здобуток у цій галузі, попри великі зусилля самого автора, його вихованців і співчутливців, досі залишається в рукописі. Приклад І. Панькевича запалив на подвижницьку працю М. Грицака, який склав величезну картотеку матеріалів для словника українських говорів Закарпаття і готовий був згодом присвятити всі свої сили виготовленню об'єданого словника, який би враховував його власні записи та матеріали картотеки І. Панькевича (уже по смерті вченого), але і йому довести справу до логічного завершення не вдалося. Видання словникових праць І. Панькевича та М. Грицака давно на часі. Треба домогтися державної підтримки заходів для підготовки хоча б електронних версій цих унікальних лексикографічних джерел.

„Словник українських закарпатських говорів” І. Панькевича, за даними М. Дольницької, нараховує нині 116860 карток, писаних не тільки рукою упорядника, але й В. Гнатюком, О. Зілинським, А. Куримським, М. Мушинкою та іншими. Історія цього словника сягає 20-х рр. ХХ ст. Думаючи, що до роботи над словником підключаться вчителі та інші інтелігенти Закарпаття, І. Панькевич публікував статті з методичними порадами і розробив докладну тематичну програму. Учений передбачав, що багато цінного матеріалу буде в записах народних пісень, описах обрядів та ігор, у різних прозових жанрах (казки, байки, міфи, перекази, легенди, новели, анекдоти, загадки, заклинання, замовляння тощо). І в цьому підході І. Панькевич виявився на передових діалектологічних позиціях, надаючи перевагу записам текстів, на основі

яких складатимуться словникові статті, а не йдучи шляхом випитування в носіїв діалектного мовлення окремих слів чи виразів.

Щоб зібраний І. Панькевичем і його помічниками протягом не одного десятиліття словниковий матеріал послужив науці, необхідно, щоб до нього виявила активний інтерес серйозна наукова інституція, яка могла б домовитися про перевезення картотеки на архівне збереження й даліше опрацювання в Україні.

Виявом справжньої самовідданості була співпраця І. Панькевича у підготовці **“Української загальної енциклопедії”** — першої друкованої української універсальної енциклопедії (1930–1935 рр.). Факт, що українська енциклопедія містила різні відомості про Закарпаття і вони органічно влилися в українознавчу концепцію видання загальнонаціонального значення, ще не раз буде вагомим аргументом у дискусіях, як ішли до своєї національної самоідентичності закарпатці. А те, що ці відомості готував І. Панькевич не за сприятливих умов і з можливими небажаними наслідками для себе, додатково характеризує вченого як великого патріота.

На прохання редакції УЗЕ І. Панькевич уточнював біографічні дані деяких відомих діячів Закарпаття і підготував статті про О. Бонкала, Михайла та Юлія Бращайків, А. Гартла, Я. Гануша, Ю. Гаджегу, І. Гуцу-Венеліна, В. Гренджу-Донського, О. Духновича та ін. (усі вони опубліковані без підпису). В УЗЕ вміщено статтю й про самого І. Панькевича та його правопис „панькевичівку”. Це засвідчило визнання його як ученого та видатного культурно-освітнього діяча краю.

Діяльність І. Панькевича як мовознавця сприймається у загальноукраїнському контексті, де представлені такі імена його сучасників, як І. Зілинський, В. Гнатюк, В. Ганцов, О. Курило, К. Студинський, О. Колесса, І. Раковський, С. Томашівський, В. Бирчак, З. Кузеля, В. Сімович та інші. Зміст їхньої наукової діяльності і громадської активності був націлений на те, щоб підтримати українське національне і культурне життя свого народу на всіх територіях, де він споконвіку був представлений тими чи тими етнічними групами. І. Панькевич, досліджуючи мову українців Закарпаття і Пряшівщини, розумів, що праця його вливається у загальнонаціональну духовну скарбницю.

Масштаб постаті І. Панькевича як науковця підтверджується цілою плеядою вчених, які були його студентами, вихованцями, послідовниками, а це такі відомі в науці імена, як Микола Мушинка, Орест Зілинський, Костянтин та Зіна Геники-Березовські, Михайло Мольнар, Вацлав Жідлицький, Андрій Куримський, Ярослав Моравець, Андрій Шлепецький, Юрій Муличак, Микола Штець, Микола Неврлий, Ольга Дутко, Марта Дольницька, Ірина Нейко-Субота, Іван Бистрянин, Юрій Гривняк, Микола Ксеняк, Мирон Сисак, Юрій Цигра. Іван Панькевич був керівником чи консультантом наукової підготовки Василя Латти, Ласла Деже, Ольдржіха Лешки, Василя Суботи, Олени Рудловчак, надавав допомогу в науковій діяльності Йосипу Дзендзелівському, Лукії Гумецькій, Уляні Єдлінській, Миколі Грицаку та іншим.

Наукові досягнення І. Панькевича відіграли незаперечну позитивну роль у розвитку мовознавства не лише на Закарпатті, а й у всій Україні. Наявність у критичній літературі наукових дороговказів у дослідженні спадщини Івана Панькевича окреслює велике коло невисвітлених питань із доробку мовознавця, спрямовує молодих науковців на невивчені аспекти його діяльності та підтверджує доцільність на сучасному етапі розвитку мовознавства вивчення, опису та публікацій наукової спадщини Івана Артемовича Панькевича.

1. *Дзендзелівський Й.* Іван Панькевич як діалектолог / Й. Дзендзелівський // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. — Пряшів, 1969. — Т. 4. — Кн. 1. — С. 167–209.
2. *Дзендзелівський Й.* Словник українських говорів Закарпаття І. Панькевича / Й. Дзендзелівський // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 року). — Ужгород, 1992. — С. 176–179.
3. *Дольницька М.* До історії листування І. Панькевича з В. Ягічем / М. Дольницька // Науковий збірник Музею русько-української культури у Свиднику. — Пряшів, 2001. — Т. 22. — С. 199–206.
4. *Мушинка М.* Листування Івана Зілинського з Іваном Панькевичем (1913–1951) [Текст] / М. Мушинка. — Нью-Йорк–Пряшів, 2008. — 197 с.
5. *Панькевич І.* Мій життєпис / І. Панькевич // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 року). — Ужгород, 1992. — С. 9–39.
6. *Чикут В.* Внесок Івана Панькевича в розвиток діалектологічної науки на Закарпатті / В. Чикут // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Внесок вчених Карпатського регіону у світовий розвиток науки, культури, суспільства”. — Хуст, 2006. — С. 204–208.
7. *Чикут В.* До характеристики внеску Івана Панькевича в розвиток українського мовознавства: питання діалектології та історичної фонетики / В. Чикут // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. — Запоріжжя, 2006. — № 2. — С. 287–291.
8. *Чикут В.* Листування Івана Панькевича з редакцією „Української загальної енциклопедії” (1929–1935) [Текст] / В. Чикут. — Ужгород, 2007. — 48 с.: іл.
9. *Чикут В.* Правописна дискусія 20-х років ХХ ст. і участь у ній І. Панькевича / В. Чикут // Вісник Прикарпатського національного університету. Ювілейний випуск на пошану 100-річчя від дня народження проф. Івана Ковалика. Філологія. — Івано-Франківськ, 2007. — Випуск XV–XVIII. — С. 717–722.
10. *Чикут В.* Наукові досягнення І.А. Панькевича і їх вплив на розвиток українознавчих лінгвістичних галузей [Текст] / В. Чикут. — Пряшів, 2009. — 241 с.
11. *Шевельов Ю.* Історична фонологія української мови [Текст] / Ю. Шевельов. — Харків: Акта, 2002. — 1054 с.

Vita Chykut (Zakarpattya)

SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS I. PANKEVYCHA IN LINGUISTICS
(up to 125-anniversary from birthday)

The article contains basic information about life, work and contribution to the development of Ukrainian language areas I. Pankevycha. The main attention is focused on clarifying the academic ranking of his works from dialectologists, history, language, determined by the value of scientific heritage linguist in grammar, spelling and lexicography.

Key words: I. Pankevych, Zakarpattya, dialectology studies the history of the Ukrainian language, history of linguistics, history of grammar, lexicography.